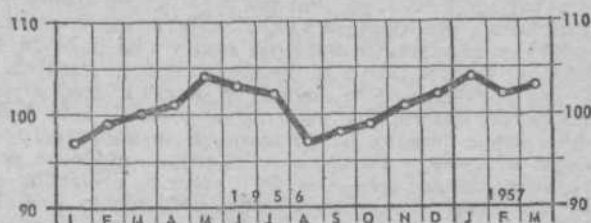

ŽIVLJENJSKI STROŠKI V MARCU

Indeks življenjskih stroškov štiričlanske delavske družine. Povprečje 1956 = 100

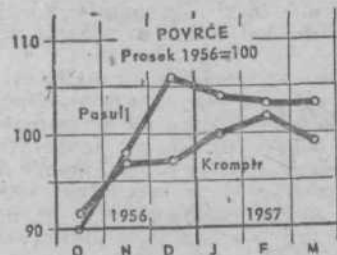
Skupni življenjski stroški so bili v marcu enaki kakor v februarju, to je za 2 odstotka nad povprečjem l. 1956. V posameznih skupinah stroškov je prišlo do premikov, razlike pa so se izravnale.

Pri živilih so ostale cenevečinoma enake, ali pa so se za malenkost zmanjšale z izjemo mesa in nekaterih mesnih izdelkov.

Cena kruha in moke tipa 1100 je od januarja neizpremenjena, vendar so trgovine v Srbiji z moko te kakovosti slabo založene. Individualni proizvajalci so prodajali na trgih to moko tu in tam še ceneje. Z moko tipa 400 so bile dobro založene vse trgovine in je ponekod prišlo do znižanja cen (v Zagrebu od 80 na 76, v Karlovcu od 80 na 78 itd.).

Znižanje cen domače svinjske masti so zaznamovali razen v Beogradu tudi na Reki in v Banja Luki, medtem ko so ostale cene uvožene masti in olja nespremenjene.

Tržišče je večinoma dobro založeno z vrtninami in so cene ostale enake ali pa so bile nižje kakor v februarju (posebno pri špinaci in čebuli, tu in tam pa tudi pri krompirju, fižolu in drugih pridelkih).

Ceprav je vedno manj razpoložljivih količin jabolk, ni prišlo do povišanja cen, ker se je povečala ponudba uvoženega južnega sadja, v nekaterih krajih tudi po znižanih cenah.

Cene mleka so ostale v trgovski mreži enake, v nekaterih krajih pa so se znižale (v Splitu od 60 na 50, v Karlovcu od 55 na 50, v Mariboru od 40 na 35, v Sarajevu od 60 na 50, v Banja Luki od 45 na 40, v Bitolju od 55 na 50 din). Po-

vprečna cena domačega mehkega sira se je znižala od 202 na 198, masla pa od 638 na 633 din. Kakor smo že povedali, se je zvišala samo cena mesa, in to svinjine.

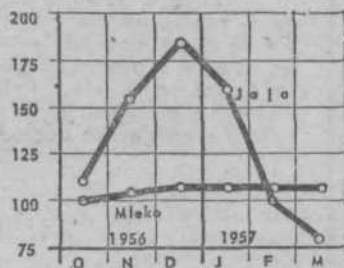
Nadaljnja pocenitev jaje v povprečju za 3,3 dinarja po kosu je delno ublažila vpliv porasta cen svinjskega mesa na življenjske stroške.

Cene drugih živil, posebno industrijskih, so ostale enake ali pa so se za malenkost znižale, kakor je bilo to pri sladkorju, marmeladi, konservah, čokoladi, bonbonih itd.

Stroški za tobak in pijače so nekoliko porasli, in to zaradi porasta cen alkoholnih pijač. Kaže, da individualni proizvajalci nimajo več večjih tržnih presežkov in kolikor ponujajo vino in žganje, je cena višja kakor v preteklem mesecu. V trgovski mreži v večini mest ni bilo sprememb v cenah.

Stroški za kurivo so se zmanjšali za 1 odstotek zaradi pocenitve drv in lignita v nekaterih mestih.

JAJCA IN MLEKO Povprečje 1956 = 100

(Nadaljevanje s 5. strani)

matiko proizvodnje, plasmaja, investicij in reguliranje razdelitve dobička med nosilcem posla in kooperant. Z instrumenti bi bilo potrebno spodbujati podjetja in komune h kooperaciji tudi tedaj, ko je pogoj zaunjo odstopitev proizvodnje in tudi osnovnih sredstev drugemu podjetju ali komuni. Pospeševati bi bilo treba standardizacijo in tipizacijo in kar je še važnejše, organizirati kontrole, da bodo standarde v proizvodnji tudi dejansko uporabljali. Prometni davek na proizvode v kooperaciji bi bilo treba v načelu ukiniti.

Investicijsko politiko bi morali usmeriti k razvoju majhnih specializiranih podjetij, posebno iz sredstev lokalnih investicijskih skladov. Prav tako bi bilo potrebno čim prej sprejeti predpise o financiranju osvajevanja nove proizvodnje, katerih pomanjkanje močno občutimo. Na koncu pa zahteva mnogo večjo pozornost kakor doslej tudi vprašanje kadrov, in to ne samo od strani podjetij, temveč tudi od drugih organov državne uprave in družbenih organizacij, ker so kadri eden izmed glavnih stebrov kooperacije.

Marijan Coetković

Ustanove za otroke zaposlenih mater

Tu je govora predvsem o ustanovah, ki bodo skrbele za otroke, katerih roditelji so zaposleni. Otroške ustanove pa so prva stopnica, na kateri se organizirano družbeno vzgojno vpliva in nudi pomoč družini pri zagotovitvi zdravega duševnega in telesnega razvoja otrok predšolske starosti sploh. Problem se še bolj zaostri, ko otroku primanjkuje v času, ko so starši na delu, kakršne koli organizirane in sigurne skrbi. Problem tudi ostro posega v enakost položaja zaposlenih žensk.

Prvič lahko ugotovimo, da je število ustanov za predšolsko dečo majhno in ni v nobenem sorazmerju s številom zaposlenih žensk. Za primer navajamo otroke od 3 do 7 let, čeprav ni nič boljše z otroškimi ustanovami za tajmlajše.

Konec leta 1955 je bilo takih ustanov (zabavšč, dnevnih domov in otroških vrtcev) 1004 z 59.916 otroki. Po številu otrok starosti od 3 do 7 let pomeni to, da jih je bilo v vsej državi v ustanovah le 5,6%. Razpored ustanov je neenakomeren. Na samo Vojvodino, kjer je mreža najbolj gosta, je odpadlo 55,5% ustanov, to je v ustanovah je bilo 51,3% vseh otrok. Tako je bilo na vsem drugem ozemlju 4,1% otrok predšolske starosti v ustanovah. Nadaljnje podrobne analize kažejo, da je bilo od vseh zajetih otrok samo 16% v dnevnih domovih, kar pomeni v ustanovah, v katerih je zagotovljeno celodnevno bivanje s prehrano, kar najbolj ustreza zaposleni materi. Po anketah računajo, da ima okrog 25% zaposlenih mater otroke do sedem let starosti. Rezultat je — da je komaj 5% otrok zaposlenih mater preskrbljenih v otroških ustanovah.

Otroške ustanove so nedvomno precej draga ustanova. In ne gre samo zato, da morajo biti na proračunu družbene skupnosti ali okrajnih in občinskih odborov. Toda kriza, v kateri so od časa, ko so postale ustanove s samostojnim financiranjem in od tedaj, ko so vsi materialni in operativni izdatki obremenili prispevek in vplačilo staršev, zahteva širše razpravljanje o problemu in iskanju realnejših rešitev.

Nadalje lahko približevanje teh ustanov čim bolj življenju komune in stanovanjske skupnosti znatne pospeši odpiranje novih ustanov in saniranje obstoječih. Ti dve naši mladi družbeni organizaciji vsekakor nista sposobni, da bi v tem trenutku rešili vse večje materialne probleme in potrebe svojih prebivalcev. Odstop od togega sistema večjih ustanov, njihovo ustanavljanje bliže delovnim in stanovanjskim naseljem, urejanje njihove notranje organizacije po potrebah prebivalcev teh ožjih skupnosti, pa bo vsekakor nudilo tudi nove vire in dalo možnosti za izkoriščanje iniciative, samopomoči in drugih ukrepov za širjenje in zagotovitev življenja teh ustanov. So tudi predlogi, ki jim ne nasprotujejo nobeni predpisi, da bi pri večjih stanovanjskih objektih zagotovili tudi nujne preproste prostore za bivanje otrok. Organizacijo strokovnega nadzorstva in skrbi je mogoče precej široko in elastično reševati z aktivnostjo družbenih organizacij, ki se ukvarjajo z zaščito otrok, ljudski odbori pa imajo tu tudi sicer svoje obveznosti, ki so določene s predpisi.

Razen teh prvih materialne narave gre pri določenem številu ustanov še za organizacijsko prvino. Nekatere izmed teh ustanov, ki so proračunsko vezane na drugo ustanovo ali organ, namreč še vedno nimajo svojega neposrednega

(Nadaljevanje na 5. strani)

(Nadaljevanje s 4. strani)

vodstva z lastnim organom družbenega upravljanja ali ima včasih ta organ še vedno značaj roditeljskih odborov.

Posledice vsega tega so raznolike in nedogledne. Med drugimi poudarjamo, da žene matere obremenjene s skrbjo in nemirom kljub svojim naporom zmanjšujejo svojo koncentracijo pri delu, trošijo več energije, utrujenost in psihična vznemirjenja, ki so v teh položajih neizbežna, pa ne spodbujajo niti delovne storilnosti. M. M.

CENE V ČRNI METALURGIJI

Pri nas so bile l. 1954 določene najvišje cene, po katerih je mogoče prodajati važnejše surovine in izdelke črne metalurgije, kakor so železna ruda, staro železo, koks, belo in sivo surovo železo, nato valjani, vlečeni in kovani izdelki in polizdelki. To je bilo storjeno zato, ker so tedaj te cene narasle. Porast bi bil lahko vplival tudi na cene strojegradnje, kovinskopredelovalne industrije in drugih gospodarskih vej.

Ta ukrep so šteli za začasen, in to iz dveh razlogov. Prvi razlog je, da teži gospodarska politika sploh k postopnemu nadaljnjemu zmanjšanju in ukinitvi vseh administrativnih vmešavanj v gospodarsko življenje. Drugi razlog je v tem, ker tedaj ugotovljene odnose med temi cenami, prav tako pa tudi njihovo povprečno višino, ni bilo mogoče vzeti za realne, dokler jih ne potrdi ali popravi praksa, predvsem tržišče.

Minula tri leta izkušeni sedaj že dajejo osnovo za določene popravke. Posebno je treba upoštevati, da je v tem času prišlo do nekaterih sprememb v gospodarskih gibanjih, ki zahtevajo, da te cene revidiramo. Nekateri materiali za proizvodnjo so se podražili. Cene premoga za koksiranje so se na svetovnem tržišču večale, proizvodnja naših koksarn pa je še vedno draga in nerentabilna. Uvoženo staro železo je prav tako dražje, prav tako tudi nekateri drugi materiali. Hkrati je bil uveden prometni davek na nekatere izdelke črne metalurgije, nekaj novih prispevkov in odplačil anuitet, povečale pa so se tudi plače in prevozni stroški.

Kar se tiče razmerja cen med različnimi izdelki same črne metalurgije, se je tu prav tako pokazala potreba po določenih spremembah. Posebno mesto ima vprašanje cen železne rude. Čeprav so v povprečju pri nas cene v metalurgiji nad evropskimi cenami, tega ni pri železni rudi. Po drugi strani je rudnik »Vareš« še v graditvi, ki se bo končala prihodnje leto, s sedanjimi cenami — kljub investicijskim kreditom — pa nima finančnih možnosti, da bi to graditev izvedel do konca. Povišanje cen za vareško rudo potegne za seboj tudi potrebo po povečanju cen rude iz Ljubije zaradi normalnega razmerja med temi cenami in da ne bi prišli uporabniki rude v neenak položaj.

V vsakem primeru zahteva ustvarjeni položaj spremembe v cenah železne rude in nekaterih drugih surovin, materiala in izdelkov črne metalurgije.

Po drugi strani bi mogli bistvenejši premiki teh cen postaviti podjetja nekaterih drugih vej, posebno pa kovinske industrije in strojegradnje pred nove probleme. Nekatera bi morala tudi sama povečati cene, kar pa bi mnogim (posebno v strojegradnji) otežkočilo prodajo. Razen tega ni znatnejše povečanje cen v skladu s splošno smerjo gospodarske politike, ki teži za nadaljnjo ustalitvijo cen in gospodarstva sploh.

Nekateri predlagajo, da bi problem rešili predvsem z zmanjšanjem, pri nekaterih izdelkih pa s popolno ukinitvijo prometnega davka. Tako bi se sredstva skupnosti, ki izvirajo iz tega davka, nekoliko zmanjšala, po drugi strani pa bi se položaj metalurških podjetij tako popravil, ne da bi odstopili od politike ustaljevanja cen tudi na tem sektorju. Prav tako je treba dodati, da je splošna raven cen metalurških izdelkov pri nas nekaj nad evropskim povprečjem, težimo pa za tem, da tako v tej kakor v drugih vejah s povečanjem delovne storilnosti in zmanjšanjem stroškov cene postopno približamo evropskim cenam. Zmanjšanje davka bi omogočilo, da bi se cene v metalurgiji povečale samo delno, v najnujnejši meri in do meje, do katere ne bi povzročilo dviga cen v drugih industrijskih vejah.

Prav sedaj raziskujejo možnosti in proučujejo predloge za te rešitve.

Pripomniti je treba, da disparitete (neusklajene cene) niso problem samo v črni metalurgiji. Te težave se pojavljajo tudi na drugih gospodarskih področjih, praviloma tam, kjer obstaja administrativni vpliv na cene, začeni od stanarine pa do cen električne energije (o katerih je bila te dni že objavljena uredba).

Teži se za tem, da bi teh disparitet v načelu ne odpravljali administrativno niti naglo, temveč naj bi bilo to postopno gibanje in da bi to dosegli predvsem s samim razvojem proizvodnje in razdelitve ter z vrsto ekonomskih in administrativno-ekonomskih ukrepov. Pri tem se bo računalo s tem, da ne bi prišlo do občutnejšega povišanja cen, posebno pa, da ne bi zavrla realnega povečanja osebne potrošnje in splošnega izboljšanja življenjskih pogojev, kar je ena izmed pomembnih prvin gospodarske politike za naslednje razdobje.

Problem postopnega odpravljanja disparitet v cenah ima razen drugih vprašanj pomembno mesto tudi v predlogu perspektivnega plana gospodarskega razvoja, ki ga sedaj pripravljamo.

Kredit v letu 1956 in v začetku leta 1957

Če proučujemo gibanje kratkoročnih kreditov v l. 1956, že na prvi pogled opazimo velik porast teh kreditov v primerjavi z l. 1955. Višina vseh vrst teh kreditov se je povečala ob koncu leta (gospodarski kratkoročni krediti, krediti prebivalstvu in proračunom in drugi krediti) v primerjavi s stanjem ob koncu l. 1955 za 308 milijard. To je eno izmed največjih letnih povečanj v zadnjem času. Kredit se je predvsem povečal pri gospodarskih organizacijah (za 237 milijard dinarjev), nato pa pridejo krediti proračunom (za 67 milijard) in drugi.

Kakor pa je znano, ni prišlo lani na tržišču kljub tako velikemu povečanju kreditov do motenj, temveč je bilo nasprotno zelo ustaljeno. Vzroke za tak položaj moramo iskati v dejstvu, da je lani prišlo do zelo občutne uporabe ukrepov, ki so bili usmerjeni v omejevanje investicijskih naložb. Te ukrepe smo izvajali predvsem s blokiranjem in zadrževanjem uporabljanja investicijskih skladov. Ti ukrepi so bili blokiranje 20% dotoka lokalnih/investicijskih skladov in podobnih skladov gospodarskih organizacij, vplačilo znatnih zneskov v splošni sklad obratnih sredstev in podobno.

Blokirana sredstva so še naprej ostala pri gospodarskih organizacijah in ustreznih organih ter so se pri njih kopičila, na drugi strani pa je prišlo do povečanja blagovnih zalog in do pomanjkanja obratnih sredstev.

Kakor je znano, je to bilo tudi določeno s planom za l. 1956. Hkrati pa so se lokalni investicijski skladi in skladi podjetij povečali bolj, kakor so računali. Po drugi strani proračunski dohodki niso dosegli tistih zneskov, s katerimi so računali. Vse to je končno zahtevalo, da s krediti odpravimo težave, ki so nastale, to je, da gospodarskim organizacijam omogočimo povečanje blagovnih zalog in hkrati povečanje proizvodnje in da kreditiramo najvažnejše planirane proračunske izdatke. Tako je bilo po eni strani z omejitvami uporabe skladov umaknjenih za okrog 158 milijard denarnih sredstev, po drugi strani pa se je povečal kredit za 308 milijard. To bi pomenilo, da je znašal skupni porast denarne množine 150 milijard (308 manj 158).

Gornjemu znesku umaknjene denarne množine pa je treba dodati še okrog 100 milijard dinarjev povečanja denarja v investicijskih skladih, katerih uporabo — razen blokade, ki je že vračunana v ta znesek — smo zelo zavirali. Prav tako moramo prišteti okrog 20 milijard na račun povečanja tako imenovanega »denarja na poti« zaradi povečanja števila različnih bančnih enot. Tako pridemo do rezultata, da je znašalo dejansko povečanje denarne množine v l. 1956 približno okrog 30 milijard dinarjev. V primerjavi z denarno množino ob koncu l. 1955 znaša to v odstotkih okrog 7%, kar je skoraj popolnoma normalno.

Če upoštevamo ta dejstva, pridemo do sklepa, da je porast kredita v l. 1956 ustrezal dejanskemu gibanju našega gospodarstva. Za porastom kredita so predvsem znaten porast zalog končnih izdelkov po eni strani in po drugi strani naperi gospodarskih organizacij, da uskladijo svojo proizvodnjo z zahtevami tržišča.

Gibanja v začetku letošnjega leta prav tako očitujejo nadaljnjo težnjo po ustalitvi tržišča. V januarju so se skupni krediti zmanjšali za 3,6 milijarde din, hkrati pa je prišlo tudi do zmanjšanja denarne množine, in to za okrog 24 milijard. Nepopolni februarški podatki prav tako kažejo podobno gibanje.

Po vsem lahko rečemo, da lani kljub na videz velikemu povečanju kredita ni prišlo do motenj v gospodarstvu in na tržišču. To povečanje je bilo, kakor smo povedali, popolnoma v skladu z določenimi gibanji in z zamislivi družbenega plana za l. 1956.

Nikola Miljanič